

TOVERTAFEL VUXEN

Tovertafel Vuxens inverkan på social interaktion för
vuxna som har autism och intellektuell
funktionsnedsättning

Lena Talman

Förord

Det har varit spännande och lärorikt att följa användandet av Tovertafel Vuxen för vuxna som har autism och intellektuell funktionsnedsättning samt få ta del av vad Tovertafel Vuxen som aktivitet genererat för användarna.

Först och främst vill jag tacka personalen vid den dagliga verksamheten som deltagit i intervjuerna och använt observationsprotokollet. Utan ert engagemang hade denna utvärdering inte varit möjlig att genomföra. Jag vill även tacka enhetschef Douglas Gilljam för att han gett sitt stöd och sin tid under den pågående utvärderingen. Sist men inte minst vill jag rikta ett stort tack till Ulf (Uffe) Sundman för att han intervjuat personalen och transkriberat intervjumaterialet.

Lena Talman, oktober 2022

Innehåll

Inledning.....	1
Bakgrund.....	1
Den dagliga verksamheten.....	2
Syfte	2
Metod	2
Deltagare.....	3
Bearbetning av datamaterial	3
Resultat och analys.....	4
Observationsprotokoll.....	4
Social aktivitet.....	5
Kognitiv aktivitet.....	5
Humör och välbefinnande	5
Intervju 1 september 2020	6
Social interaktion.....	7
Hur fungerar Tovertafel som aktivitet?	8
Intervju 2, juni 2021.....	8
Intervju 3, mars 2022	10
Avslutande reflektion	13
Referenser.....	14
Bilaga 1 Observationsprotokoll.....	15
Bilaga 2 Informationsbrev och samtycke	17
Bilaga 3 Intervjuguide 1	19
Bilaga 4 Intervjuguide 2	21

Inledning

Eskilstuna kommun inhandlade 2018 en Tovertafel Vuxen till en daglig verksamhet som kommunen driver för personer som tillhör personkrets 1 eller 2 enligt lagen om särskilt stöd och service till vissa funktionshindrade, LSS (SFS 1993: 387). En utvärdering av effekterna av att använda Tovertafel Vuxen (Talman & Gustafsson, 2020) på den dagliga verksamheten gjordes genom att följa implementeringen av Tovertafel Vuxen samt utvärdera vad personalen ansåg att effekterna var för användarna. Utvärderingen visade att Tovertafel Vuxen hade en positiv påverkan på olika områden. För många användare ansåg personalen att aktiviteten var meningsfull eller mycket meningsfull. Tovertafel Vuxen ökade koncentrationen, den fysiska aktiviteten, samspelet och den sociala samvaron för många av användarna. Utvärderingen visade även att användarna interagerade och kunde vänta på sin tur i större utsträckning än tidigare. Några av användarna hade även använt sina nyvunna kunskaper i andra aktiviteter.

Eftersom Tovertafel Vuxen hade positiv påverkan på olika områden beslöt sig en annan daglig verksamhet som riktar sig till vuxna med autism och intellektuell funktionsnedsättning att även de köpa in en Tovertafel Vuxen för att se om den skulle kunna ha samma positiva effekt för deras deltagare. Verksamhetens mål med aktiviteten var främst att öka den sociala interaktionen mellan användarna.

Då Tovertafel Vuxen inte tidigare använts av eller utvecklats för personer med autism önskade både kommunen samt de som arbetar med utveckling av Tovertafel en utvärdering av effekterna av att använda Tovertafel Vuxen för denna målgrupp. Lena Talman har varit huvudansvarig forskare i denna utvärdering och är även författare till rapporten.

Bakgrund

Tovertafel är en enhet som innehåller en projektor, infraröda sensorer, högtalare och en processor som samverkar för att projicera spel. Tovertafel monteras i taket och kan monteras över ett bord eller direkt på golvet. Spelen reagerar på hand- och armrörelser och användarna spelar med ljuset som projiceras. Den första Tovertafel-enheten, Tovertafel Original, togs fram av Hester Le Riche vid Delfts tekniska universitet i Nederländerna (Anderiesen, 2017). Tovertafel original togs fram för äldre personer som har demens. Målet var att utveckla ett produktservicesystem som stimulerar äldre personer som har demens för att minska apati. Sammanfattningsvis visar Anderiesen studie att Tovertafel kan minska apati för äldre personer som har demens.

I anslutning till lanseringen av Tovertafel Original för personer som har demens upptäcktes att det även fanns ett behov för personer med inlärningssvårigheter. Tovertafel UP, efterföljaren till Tovertafel Original, med fokus på personer som har inlärningssvårigheter lanserades i april 2016. Produkterna har i dag bytt namn och Tovertafel Original heter numera Tovertafel Senior och Tovertafel UP heter Tovertafel Vuxen. Därtill har nya spel med olika utmaningsnivåer utvecklats.

För mer information kring Tovertafel Senior samt Tovertafel Vuxen se: <https://tovertafel.se/>

Den dagliga verksamheten

Den dagliga verksamheten vänder sig till vuxna med autism och intellektuell funktionsnedsättning och när utvärderingen genomfördes hade 12 personer sin dagliga verksamhet på denna enhet. Dessa personer gör de flesta aktiviteter enskilt, ofta i egna rum, utan interaktion med andra. Det förekommer dock att de gör aktiviteter tillsammans till exempel musik och sång, högläsning eller gemensamma måltider. De flesta av personerna som är på denna dagliga verksamhet har svårt med interaktion. Det förekommer mer interaktion med personalen än med andra deltagare. Det finns även några deltagare som har svårt att vara i samma rum som andra då de blir stressade och självdestruktiva.

Syfte

Syftet med projektet var att utvärdera personals erfarenheter av att använda Tovertafel Vuxen på en daglig verksamhet för personer som har autism och intellektuell funktionsnedsättning och om användandet av Tovertafel Vuxen enligt personalen innebar någon utveckling för användarna med fokus på social interaktion.

Metod

Utvärderingen har fokus på personalens erfarenheter av om och i så fall hur Tovertafel Vuxen främjar den sociala interaktionen för brukarna. I utvärderingen har en modifierad variant av det observationsprotokoll (Bilaga 1) som tidigare tagits fram i Nederländerna av utvecklarna av Tovertafel Vuxen använts. Därutöver har intervjuer med personalen genomförts vid tre tillfällen, den första i september 2020, den andra i juni 2021 och den tredje i mars 2022. Syftet med att använda flera datainsamlingsmetoder var att det enligt Denscombe (2000) är en fördel att använda mer än en metod då det ger ett säkrare resultat när det gäller mindre studier.

Vid utvärderingens början var de tre intervjuerna planerade att genomföras med cirka sex månaders mellanrum. Anledningen till att intervjuerna planerades att ske med 6 månaders mellanrum var att det ofta tar lång tid att upptäcka eventuell utveckling hos personer som har autism och intellektuell funktionsnedsättning. Därmed behövs en långsiktighet i utvärderingar av den aktuella målgruppen. Denna tidsram fick dock modifieras (10 månaders mellanrum gällande intervjuerna) under utvärderingens gång på grund av Covid 19 pandemin och de åtföljande restriktionerna för målgruppen på den dagliga verksamheten. Den längre tidsperioden behöver dock inte var en nackdel då personalen fick ytterligare tid för att upptäcka eventuell utveckling avseende den sociala interaktionen för användarna av Tovertafel Vuxen. På grund av Covid 19 pandemin och att många av användarna tillhör riskgrupper har deltagandet på den dagliga verksamheten under lång tid av utvärderingsperioden (trots att perioden förlängts med drygt sex månader) varit mycket låg. Det har ofta endast varit två till tre användare på plats på den dagliga verksamheten och i och med det har även personalstyrkan reducerats. Detta innebär sammantaget att personalen ofta haft svårt att hinna med att fylla i observationsprotokollet vid användandet av Tovertafel Vuxen. Datamaterialet från observationsprotokollet består därför av endast 13 observationer.

Intervjuerna har som tidigare beskrivits utförts vid tre olika tillfällen. Intervjuerna var i genomsnitt 30 minuter långa och utfördes i deltagarnas lokaler. Vid intervjutillfällena fick personalen muntlig information om utvärderingen samt även skriftlig information i form av ett informationsbrev (Bilaga 2). Samtidigt med informationsbrevet fick personalen en samtyckesblankett som de skulle underteckna om de var intresserade av att delta i intervjuerna samt använda observationsprotokollet. Den första intervjun (Bilaga 3) handlade om vilka aktiviteter de hade att tillgå, hur personalen definierar och arbetar med social interaktion för användarna samt om Tovertafel Vuxen främjar den sociala interaktionen för användarna. De två efterföljande intervjuerna (Bilaga 4) fokuserade på den sociala interaktionen samt om och i så fall hur Tovertafel Vuxen främjar den sociala interaktionen för användarna. I den första intervjun deltog fyra personal och i de två efterföljande intervjuerna deltog fem personal.

Deltagare

Deltagare i denna studie är vuxna personer (18–65 år) som har daglig verksamhet och den omsorgspersonal som arbetar på den dagliga verksamheten. De personer som har daglig verksamhet har autism och intellektuell funktionsnedsättning och benämns som användare alternativt brukare i resultatet. Fokus i denna utvärdering har varit personalens erfarenheter av om och i så fall hur Tovertafel Vuxen främjar den sociala interaktionen för brukarna och det är därmed personalen som deltagit vid de tre intervjuerna. Vid intervju 1 deltog fyra personal och vid de efterföljande två intervjuerna deltog fem personal vid vardera tillfället. Den intervjuade personalen benämns i resultatet som Intervjuperson 1, Intervjuperson 2 osv.

Bearbetning av datamaterial

Observationsprotokollen sammanställdes för att få en överblick på hur den utförda aktiviteten utfallit för användarna som grupp. Intervjuerna spelades in och transkriberades ordagrant och analyserades därefter med hjälp av en innehållsanalys inspirerad av (Sandelowski, 2000). Sandelowskis innehållsanalys syftar till att få raka och beskrivande svar på frågor av särskild relevans för utövare och beslutsfattare och gör det möjligt för deltagarna att beskriva fenomenet som de skulle om de inte studerades.

Resultat och analys

Presentationen av resultaten från datainsamlingarna är indelad i två delar. I den första delen redovisas resultatet från observationsprotokollen utifrån dess tre huvudområden; Social aktivitet, Kognitiv aktivitet och Humör och välbefinnande. I den andra delen presenteras resultatet av intervjuerna var och en för sig utifrån det som framträtt vid genomläsning och analys av intervjutexterna.

Observationsprotokoll

De observationsprotokoll som samlats in av verksamheten och skickats till mig består av 13 olika observationer gjorda från december 2021 till och med mars 2022 (en observation saknar datum). Vid observationerna deltog en till sex deltagare (tabell 1), sammanlagt 38 ej unika deltagare. Det går tyvärr inte att utläsa från observationen hur länge aktiviteten pågick då personalen endast dokumenterat starttiden för aktiviteten. Fyra av observationsprotokollen är inte heller komplett ifyllda (tabell 1) då det saknas svar på vissa frågor. Ingen av de 13 observationsprotokollen innehåller några kommentarer eller ytterligare information.

Tabell 1. Antal deltagare per observation samt ej kompletta.

Observation	Antal deltagare	Ej komplett
Observation 1	1	X
Observation 2	2	
Observation 3	2	
Observation 4	3	
Observation 5	4	
Observation 6	1	
Observation 7	2	X
Observation 8	4	
Observation 9	3	
Observation 10	2	X
Observation 11	4	
Observation 12	4	
Observation 13	6	X

Två av observationerna har utförts med en enskild användare medan resterande observationer utförts i små grupper om två till fyra användare med undantag för en observation där sex användare deltog. När det gäller de två observationerna där endast en användare deltog är den interaktion som dokumenterats troligen kopplad till interaktion med observerande personal. När det gäller de övriga observationerna kan dessa vara kopplade till interaktion med andra användare och/eller personal.

Då datamaterialet är ytterst litet och observationsprotokollen dessutom i fyra fall inte är kompletta samt det faktum att två av observationerna gjorts med endast en användare gör det mycket svårt om inte omöjligt att utifrån observationsprotokollen dra några slutsatser kring social eller kognitiv aktivitet samt användarnas humör och välbefinnande vid de observerade aktiviteterna. Resultatet av observationsprotokollen kommer därför endast att sammanställas utan att någon analys görs eller några slutsatser dras.

Social aktivitet

Inom detta område varierade aktiviteten bland användarna och när det gäller aktivitet som deltagare var det ungefär hälften av användarna som var mycket aktiva medan knappt en tredjedel var helt inaktiva. Lite drygt hälften av användarna startade aktiveringen på eget initiativ och något fler än hälften av användarna visade engagemang eller stort engagemang för aktiviteten.

Svaren på de frågor som fokuserar mer specifikt på den sociala interaktionen visar att cirka en femtedel av användarna var mycket aktiva i att initiera kontakt med andra användare och att denna femtedel även var medveten om andra användare och svarade på samarbete. Av de övriga användarna var hälften delvis aktiva medan hälften var helt inaktiva.

Kognitiv aktivitet

Drygt hälften av användarna var väl medvetna om målet med spelen och anpassade åtgärder för att kunna möta spelets krav. Ett fåtal var någorlunda medvetna om spelets mål medan ungefär en fjärdedel var omedvetna eller inte visade någon igenkänning avseende målet med de olika spelen.

Det var ett fåtal användare som hade svårt att hålla uppmärksamhet på spelet eller de spel som erbjöds dem och endast en användare som helt ignorerade aktiviteten. De flesta användarna var uppmärksamma eller mycket uppmärksamma på spelen och aktiva eller mycket aktiva i att följa både bild och ljud från spelen.

Humör och välbefinnande

Lite drygt hälften av användarna visade vid aktiviteten en avslappnad kroppshållning och var även aktiva gällande samarbete. Nästan alla (33 av 38) visade positiva eller mycket positiva känslor genom att le, skratta eller se glada ut när aktiviteten utfördes. Det var endast fyra användare som visade väldigt negativa känslor och två användare som till viss del visade negativa känslor genom att se uttråkade ut, gråta, skrika eller helt enkelt vägrade att delta i aktiviteten.

Kopplat till området Humör och välbefinnande handlade det också om användarnas självförtroende vilket kunde yttra sig i att de tordes spela och interagera med Tovertafel Vuxen eller att de uppfattades vara nöjda med sin insats eller sitt samarbete. Det var drygt hälften av användarna som ansågs visa självförtroende när aktiviteten utfördes.

Intervju 1 september 2020

I den första intervjun (Bilaga 3) ställdes som tidigare nämnts frågor kring de aktiviteter som redan fanns på den dagliga verksamheten, hur personalen definierar och arbetar med social interaktion för användarna samt om Tovertafel Vuxen främjar den sociala interaktionen för användarna.

Intervjувaren visade att det fanns olika aktiviteter för olika användare och att aktiviteterna ofta var anpassade till den specifika användaren. Aktiviteterna handlade om allt från att lägga pussel till externplacering på företag. Personalen som intervjuades påpekade även att på grund av den pågående pandemin fanns det i dagsläget (september 2020) färre aktiviteter som erbjöds på den dagliga verksamheten. ”Just idag så är det ju med tanke på hur det ser ut lite mera begränsat” (Intervjuperson 4).

När det gällde frågan om hur en dag med aktiviteter kunde se ut på den dagliga verksamheten svarade intervjupersonerna att det kunde se väldigt olika ut beroende på vilken användare det handlar om och Intervjuperson 4 uttryckte det som följer:

En typisk dag kan vara allt från att hjälpa till på den dagliga verksamheten för vissa brukare, som hjälpa till med upplockning utav bestick, tallrikar från diskmaskin, hjälpa till att städa [...] pussla, pyssla lite grann och ta promenader. Så det är olika från vilken brukare man har per dag (Intervjuperson 4).

Intervjupersonerna menade också att hur en dag såg ut var beroende av den aktuella användarens dagsform ”Det kan ju vara en dag som är en skitdag då kanske man inte får gjort någonting gjort medan nästa dag är toppen. Då kanske man gör jättemånga saker med den brukaren. Så man får ha lite fingertoppskänsla” (Intervjuperson 2).

När det gällde vem som bestämmer vilka aktiviteter som ska göras så menade intervjupersonerna att de tillsammans med brukaren bestämde vilka aktiviteter som skulle göras. ”Vi bestämmer ju dom med brukarna också, en del tycker inte om att vara i stora grupper. En del vill kanske bara vara med arbetshandledaren, men för det mesta gör vi det tillsammans” (Intervjuperson 1). Det var dock enligt en av de intervjuade personalen som ofta bestämde hur dagen skulle se ut, men brukaren kunde alltid ändra det befintliga dagsschemat.

I många fall kanske det är vi som sätter upp ett schema men brukaren får ju alltid ändra, om brukaren inte vill göra den saken. Vi har ju inget tvång. Och sen så kanske brukaren vill göra något, då kan man frånga schemat (Intervjuperson 2).

För att utvärdera de olika aktiviteterna menade intervjupersonerna att de dels diskuterade aktiviteten med den aktuella brukaren (om aktiviteten varit bra eller dålig) om det var möjligt och att de även dokumenterade hur det gått. Det som dokumenterades var vad som fungerade och vad som inte fungerade med aktiviteten, dels det som framkommit under aktiviteten, dels det som framkommit vid en eventuell diskussion med brukaren.

På frågan om intervjupersonerna ansåg att aktiviteterna var meningsfulla uttryckte alla fyra intervjupersoner att de ansåg att aktiviteterna var meningsfulla för användaren, men kanske inte alltid meningsfulla för personalen. Det primära var dock att aktiviteten skulle vara meningsfull för användaren eller som Intervjuperson 2 uttryckte det ” Jag tycker ju att det är för brukarna skull vi är här. Tycker dom om en aktivitet så är ju det positivt. Jag kanske inte tycker om den aktiviteten, men jag gör den för brukarens skull.”

Social interaktion

I den första intervjun ställdes även frågor om hur personalen definierar social interaktion både för egen del och för användarna och vilka aktiviteter på den dagliga verksamheten som främjar den sociala interaktionen samt hur ofta dessa aktiviteter sker. Frågorna handlade vidare om hur den sociala interaktionen för användarna ser ut, om den sker med personal eller andra användare och på vilket skett interaktionen sker. Den första intervjun avslutades med en fråga om hur ofta de använde Tovertafel Vuxen och om personalen ansåg att Tovertafel Vuxen främjar användarnas sociala interaktion.

Intervjusvaren visade att det var ganska svårt för den intervjuade personalen att definiera vad social interaktion är. Intervjuperson 3 ansåg att det handlar om att ”man umgås i grupp” medan Intervjuperson 1 och Intervjuperson 2 ansåg att det var svårt att definiera trots att det var viktigt och de själva ansåg sig vara väldigt sociala. Intervjuperson 4 menade dock att social interaktion handlade både om en sorts symbios, en anpassning från de som interagerar och att det även var nödvändigt med acceptans från de inblandade parterna.

Ja det är en jättebred fråga, men man får försöka göra den så snäv som möjligt. Nä, men social interaktion för mig är någon form utav, någon form utav symbios. Det är en anpassning från båda håll, annars skulle det inte vara någon symbios och någon form av balans, kan man säga så? Interaktion är också en acceptans kring båda parterna som är inblandade och en förståelse tänker jag, det är en social interaktion, alltså åt båda hållen. (Intervjuperson 4).

På frågan om social interaktion var viktigt för brukarna på den dagliga verksamheten rådde delade meningar. Intervjuperson 1 menade att social interaktion för deras användare mer handlade om att vara med och bestämma medan Intervjuperson 2 på den direkta frågan om den sociala interaktionen är viktig för era brukare svarade ”Nej, det tycker jag inte de är inte så många som vill ha en kamrat eller kompis, de har svårt med det sociala samspelet”.

Den sociala interaktionen för de som vistades på den aktuella dagliga verksamheten handlade enligt Intervjuperson 3 om att ”man ser att brukarna trivs med varandra, ja men att dom funkar tillsammans” och Intervjuperson 2 ansåg att detta stämde och kunde sammanfattas som följer:

Att man bjuder in sin kompis till att spela ett spel, händer ganska ofta. De är lite svårmotiverade att vara i en grupp och göra saker men det är alltid roligt när någon bjuder in och säger ” kom nu så spelar vi”, och det händer (Intervjuperson 3).

Intervjuperson 4 ansåg att den sociala interaktionen både var viktig och inte viktig beroende på den aktuella brukarens dagsform.

Alla intervjupersoner ansåg att de dagligen arbetade med social interaktion i verksamheten och att de aktiviteter som erbjöds för att främja den sociala interaktionen främst handlade om att arbeta i grupp, tex. med att spela spel tillsammans, måla tillsammans eller läsa dagstidningar, böcker i grupp. I hur hög grad de olika brukarna interagerade med andra var väldigt individuellt och berodde i stor utsträckning på om den enskilde användaren ville vara i en gruppaktivitet eller inte. Den sociala interaktionen varierade från brukare till brukare där en del agerade endast som observatörer medan andra var mer aktiva. Interaktionen mellan personal och brukare fanns mer eller mindre alltid, så den ansågs tämligen stabil. När det gällde interaktionen mellan brukare var den mer olika, men förekom på en rad olika plan vilket följande citat belyser:

Ja det är nog som jag säger, vi har alla tre kategorierna om man säger så, personlighetsmässigt. Vi har dom som verkligen är observatörer som gläds av att bara sitta bredvid och bara kolla på när andra brukare interagerar med varandra. [...] nej jag tror inte det finns någon som inte alls interagerar, alla vill nog finnas där på något sätt. När det blir mycket ljud, mycket tjo och tjim då kan någon försvinna, men det handlar inte om att den inte vill, utan att det blir för mycket press och brukaren kommer gärna tillbaka sen när det blir lugnare. Så finns det de som är mer aktiva, som kanske tar lite mer initiativ till att busa eller hjälpa till på något sätt. Så det finns ju lite av allt möjligt helt enkelt runt en stund, en situation (Intervjuperson 4).

Hur fungerar Tovertafel som aktivitet?

Allra sist i den första intervjun ställdes frågor om hur Tovertafel Vuxen fungerade som aktivitet. Frågorna handlade dels om hur ofta Tovertafel Vuxen användes på den dagliga verksamheten, dels om personalen ansåg att Tovertafel Vuxen främjade den sociala interaktionen och om så var fallet på vilket sätt den sociala interaktionen främjades.

Intervjusvaren visade att Tovertafel Vuxen ansågs som en mycket bra aktivitet som många brukare gillade och Tovertafel Vuxen användes minst en gång per dag och ibland stod den även på hela dagen så att brukarna kunde använda den när de ville ”vi brukar ha den på och sen vissa dagar så är det många brukare som sitter där runt omkring och en del dagar så kör vi bara en gång” (Intervjuperson 1).

På frågan om Tovertafel Vuxen främjar den sociala interaktionen var alla fyra intervjuade eniga om att så var fallet och följande citat från den intervjuade personalen får belysa detta ”Ja men det gör den absolut, en del brukare brukar sitta tillsammans och göra tillsammans så att det blir, ja tillsammans jobb och så och dom pratar mycket om spelet också” (Intervjuperson 1). ”Absolut, Om det kanske är en som sitter och spelar men en som står och tittar på, det är ju också ett socialt samspel. Andra personen kanske närmar sig en dag och vill också vara med” (Intervjuperson 2).

Intervju 2, juni 2021

I den andra intervjun (Bilaga 4) fokuserade frågorna på hur den sociala interaktionen ser ut, om den sker med personal eller andra användare och på vilket skett interaktionen sker. Därefter fokuserade intervju 2 precis som intervju 1 på hur Tovertafel Vuxen fungerar som

aktivitet och om Tovertafel Vuxen främjar den sociala interaktionen och i så fall hur detta sker.

Den sociala interaktionen sker enligt de intervjuade mer sporadiskt idag efter sviterna av Covid och den distans mellan brukare och även brukare och personal som varit nödvändig på grund av smittrisken. Enligt Intervjuperson 1 är det ofta en personal per brukare och den interaktionen fungerar mycket bra, men interaktion mellan brukare förekommer också även om personal ofta behövs för att hjälpa till att starta aktiviteten.

Intervjuperson 2 anser att den sociala interaktionen mest sker mellan personal och brukare medan Intervjuperson 3 menar att det är både och ”Både och, kan jag tycka, för det är alltid en personal med sen någon eller några av killarna eller tjejerna”. Intervjuperson 4 anser att en aktivitet är en förutsättning för att det ska bli någon social interaktion och detta bekräftas av Intervjuperson 5 som säger:

Man interagerar när man gör någonting tillsammans, som att spela ett spel, eller att man lägger ett pussel tillsammans eller att man utför en aktivitet tillsammans, man behöver ha ett gemensamt material skulle jag säga [...] våra brukare har inte den förmåga att kanske kunna sitta och ha ett samtal bara, utan man behöver dela material på något sätt (Intervjuperson 5).

På frågan om hur interaktionen sker, som observatör eller aktiv anser alla fem intervjupersoner att den sker på båda sätt och att en del användare även agerar som observatör ibland och deltar mer aktivt ibland, följande citat från Intervjuperson 2 får sammanfatta detta ”en del är observatörer och tittar på och blir intresserade när någon annan gör någon aktivitet. Sen de som är mer självständiga kan göra lite mer aktiviteter på egen hand”.

Tovertafel Vuxen fungerar enligt alla intervjupersoner bra som aktivitet eller som Intervjuperson 1 uttrycker det ”Jag tycker den funkar väldigt bra, det gör den verkligen. Och som aktivitet tycker jag den är klockren” Intervjupersonerna menar även att Tovertafel Vuxen är omtyckt av användarna även om det under en lång tid varit få användare på plats på den dagliga verksamheten.

Tovertafel Vuxen har mest använts enskilt eller av ett par brukare åt gången, men intervjupersonerna tror att Tovertafel Vuxen kommer att användas av fler när antalet deltagare på den dagliga verksamheten ökar. Tovertafel Vuxen har varit schemalagd som aktivitet minimum en till två gånger i veckan, men den används nästan dagligen då vissa brukare spontant använder den och även själva kan starta upp och välja spel.

Samtliga intervjupersoner är eniga om att Tovertafel Vuxen både väcker nyfikenhet och främjar den sociala interaktionen och ett citat från Intervjuperson 2 får belysa detta ” Ja den väcker nyfikenhet. När en spelar kan andra bli intresserade och vilja titta eller vara med. Det är något vi kan sitta gemensamt kring för de som behöver mer hjälp så den fungerar bra som aktivitet”.

Intervjupersonerna ombads även att skatta i vilken utsträckning Tovertafel Vuxen bidrar till att stimulera social interaktion där skalan gick från 1 (inte alls) - 5 (mycket).

Intervjupersonerna var eniga om att den sociala interaktionen skulle skattas till mellan fyra och fem. Följande citat belyser detta:

Vår målgrupp är väldigt individualistiska. Tovertafel är ett sätt för oss främja själva interaktionen, vi har sett att vi vill få mera interaktion i vår målgrupp eller bland våra brukare, just för det varit väldigt individualistiskt. Det är en målgrupp som är väldigt individualistisk där alla har sina nivåer om man säger så, men den stimulerar ju. Då säger jag mer än fyra i så fall. Jag tycker när det verkligen kommer till interaktionen under spelets gång så tycker jag det verkligen stimulerar bra faktiskt (Intervjuperson 1).

På frågan om intervjupersonerna hade något övrigt att tillägga om användningen av Tovertafel framkom det att bara pandemin var över hoppades man kunna bjuda in fler brukare från andra verksamheter någon timme någon dag i veckan så att fler användare kan spela. Det framkom även att Tovertafel Vuxen ansågs som kravlös och svår att misslyckas med vilket var positivt för de som vistades på den dagliga verksamheten:

Det blir väldigt kravlöst, det är så nivå anpassat, det finns olika nivåer på det, även om spelet är mer avancerat går det att gissa sig fram och det blir inte några misslyckanden på något sätt. Det går inte att misslyckas, det är min tanke och det tycker jag är bra. Personerna i vår målgrupp är ganska vana vid att misslyckas och de behöver inte mer av det liksom (Intervjuperson 1).

Intervju 3, mars 2022

Den tredje intervjun (Bilaga 4) som skedde nio månader efter intervju två fokuserade på samma frågor som intervju två, nämligen hur den sociala interaktionen ser ut, på vilket sätt den sker och om användarna interagerar med personal eller andra användare. Även här avslutades intervjun med frågor om hur Tovertafel Vuxen fungerar som aktivitet, om Tovertafel Vuxen främjar den sociala interaktionen och om den gör så, hur detta då sker.

Den sociala interaktionen såg vid intervjutillfället likartad ut som vid intervju två även om interaktion skedde betydligt oftare då de flesta brukare nu vistas på den dagliga verksamheten. Interaktion sker som tidigare mestadels med personal, men även mellan brukare, oftast två, förutsatt att personalen initierat någon aktivitet. Det finns dock enligt intervjuperson tre en viss skillnad mellan Tovertafel Vuxen och andra aktiviteter och denna intervjuperson menar att brukarna är mer självständiga och oberoende av personal när de använder Tovertafel Vuxen.

Tovertafel Vuxen anses av alla fem intervjupersoner fungera mycket bra som aktivitet och intervjuperson 1 menar att Tovertafel Vuxen är bra för att den samlar brukarna som annars ofta har problem att jobba två och två eller tre och tre ”det är det som är fördelen, att man kan vara tillsammans i en större grupp. Det händer ju inte så ofta här med våra aktiviteter, men just där samlas de”. Intervjuperson två påpekar att Tovertafel Vuxen är jättopulär som aktivitet för deltagarna på den dagliga verksamheten och intervjuperson fyra menar att hen är positivt överraskad gällande den sociala interaktionen som Tovertafel Vuxen genererar.

Jag är väldigt positivt överraskad att se att så många deltar i samma aktivitet. Speciellt att dom som annars inte deltar alls i vare sig spel eller samtal har varit med. Det är jätteroligt att se. Och även att det varit mycket skratt, speciellt från en person, har varit jätteroligt att se. Och att man söker upp den själv, för alla fungerar det inte att säga att nu ska vi göra det här och så kommer man och är med, utan de får komma med på sina egna villkor (Intervjuperson 4).

Tovertafel Vuxen ansågs även bidra till utveckling för några brukare när det gällde den sociala interaktionen, dels gällande samspel, dels när det handlar om graden av interaktion vilket följande två citat från intervjuperson fem påvisar.

Det är så roligt att titta på vad som händer med samspelet och sen även när det är en kille som sköter det själv och sen har man de här andra runtomkring som inte gör det. Hur han också kanske kan avvakta lite för att han vill se om en annan brukare vill putta bollen...så det blir det här hänsynstagandet, så man får som personal ganska mycket viktig information kring hur man tänker och vilka förmågor man har när det kommer till socialt samspel, så att jag tycker det blir jätteroligt (Intervjuperson 5).

Att man kanske kan se en utveckling också, det tycker jag är intressant, att man kan se att...men som den ena killen, oftast så pratar han inte eller så eller använt den själv till att han avvaktar och till och med kan säga namnet på personen bredvid. Troligtvis har han hört att vi gör det som personal och försökt och uppmuntra och då har han anammat det och liksom tagit till sig, så kan man göra och så gör han likadant. Det är jättekul, det är jätteintressant (Intervjuperson 5).

Tovertafel Vuxen användes även vid detta intervjutillfälle på en fast tid i veckan som gemensam aktivitet, men förutom det förekom även spontana tillfällen när den användes och ibland valde personalen att slå på den och låta den stå på vilket följande citat belyser.

Vi har ju en gång i veckan som en planerad tid, som en gemensam aktivitet. Men annars används den ju...det är lite olika, men ibland så är det flera dagar i veckan. Ibland har jag bara satt på den och låtit den stå på med något spel för att se om någon söker upp den och det händer ju att någon går fram och spelar och sen går därifrån efter en stund (Intervjuperson 4).

Tovertafel Vuxen ansågs även vid detta intervjutillfälle främja den sociala interaktionen och till skillnad från intervjutillfälle två då det oftast var två användare som spelade var det nu tre till fyra användare som spelade tillsammans.

Vi har ju några fasta tider som vi har Tovertafel. Då är alltid en personal med och tre till fyra brukare. Man ser ju verkligen att de har utvecklats, att sitta med varandra, för våra tjejer och killar tycker ju egentligen inte om att vara så mycket tillsammans. Men i det här läget så arbetar man tillsammans (Intervjuperson 1).

En annan positiv effekt som Tovertafel Vuxen hade kopplat till den sociala interaktionen var enligt intervjuperson två att användare även var behjälpliga för sina medspelare ”vi ju en brukare som väljer spel själv, han styr hela gruppen och alla får säga sitt, vad de vill spela och så. Han blir lite ledare och de andra brukarna får berätta eller visa vad de vill spela.”

Intervjuperson tre menade att Tovertafel Vuxen främjar den sociala interaktionen även om det inte innebar att man samarbetade i större utsträckning.

Det har ju inte blivit att de har pratat med varandra så som ett samarbete, att man säger ta den du, ta där, men det har ändå blivit som en gemenskap, att man skrattar eller ler, man kör lite för sig själv men ändå blir det att man gör det ihop (Intervjuperson 3).

Intervjuperson fem framhöll att det finns ett behov av en aktivitet för att social interaktion ska ske mellan deltagarna på den dagliga verksamheten och ansåg att Tovertafel Vuxen förutom att vara en rolig aktivitet även stimulerade till social interaktion trots användarnas olika förutsättningar

De flesta av våra brukare har ju ett behov av en aktivitet, i den sociala interaktionen, att samlas kring någonting för att vara sociala och där är Tovertafel jättebra. Det är det den gör och att alla kan vara med på lika villkor, så det finns inget rätt eller fel med den heller, vilket jag tycker är bra. Att alla kan vara med oavsett förutsättningar, vissa kan sköta den och vet precis vad spelen går ut på och gör helt korrekt medans andra sitter där och bara viftar egentligen och har inte koll om det händer någonting, men man tycker det är kul. Och det funkar lika bra, man tar lika mycket hänsyn till varandra ändå, vilket blir väldigt bra (Intervjuperson 5).

Intervjupersonerna påpekade att det var många brukare som var med och tittade och skrattade när Tovertafel Vuxen användes. Skattningen, där ett betyder att Tovertafel inte alls stimulerar social interaktionen och fem innebär att mycket stimulation fås, blev även denna gång mellan fyra och fem, dock med en övervikt åt fem och följande två citat får belysa detta:

Ja men då skulle jag nog säga en femma. Det är ju, en del vill liksom vara i grupp och köra och det är en social träning och en del vill sitta själva. Men alla brukarna tycker om Tovertafel och ser det som en bra aktivitet. Så jag skulle nog sätta en femma, mycket bra (Intervjuperson 2).

Jag skulle säga att det är mycket, alltså fem. Jag tycker ju det, att den är väldigt bra utifrån det syftet. För det är enda gången på verksamheten förutom då vi initierar till lässtund eller filmstund, så är det enda gången vi samlar många av våra personer samtidigt och också där alla har utbyte av det utifrån sina förutsättningar. Vissa som inte har tal, är med socialt och andra som har tal är med på lika villkor. Så jag tycker den är bra, att det främjar social interaktion väldigt mycket (Intervjuperson 5).

På frågan om intervjupersonerna hade något att tillägga om användningen av Tovertafel Vuxen framkom att det var bra att det fanns spel med olika svårighetsgrad då det underlättade att hitta ett passande spel utifrån användarens förmåga. Intervjupersonerna menade att det skulle vara en fördel om Tovertafel Vuxen skulle starta upp något snabbare då en del av deras deltagare inte har tålamod att vänta medan Tovertafel startar upp. Det framkom även att de intervjuade ansåg att Tovertafel Vuxen var positiv för alla brukare framför allt eftersom den kunde stå på så att brukarna spontant kunde använda den när de själva ville. Det ansågs även positivt att alla användarna kunde delta utifrån den egna förmågan som till exempel observatörer utan att tvingas vara aktiva själva. Att det finns spel utan ljud var positivt för flera brukare då de är väldigt ljudkänsliga och intervjuperson 4 påpekade att det var bra att Tovertafel Vuxen inte startade upp med ljud ”om man tänker på till exempel Ipad, plötsligt kan man råka slå på något så det blir högt ljud, sådant händer ju inte med Tovertafel. Det är jättebra”.

Avslutande reflektion

Resultatet av utvärderingen visar att Tovertafel Vuxen för vuxna med autism och intellektuell funktionsnedsättning verkar ha samma positiva påverkan på olika områden som för den målgrupp med grav intellektuell funktionsnedsättning som tidigare undersökts ((Talman & Gustafsson, 2020). Det framkommer i intervjuerna, men även i observationsprotokollen att aktiviteten medför många trevliga stunder med mycket skratt och glädje för de flesta brukarna på den dagliga verksamheten. Många av användarna visade engagemang eller stort engagemang för aktiviteten och cirka en femtedel av användarna var mycket aktiva i att initiera kontakt med andra användare.

Tovertafel Vuxen anses utifrån en samlad analys av intervjuerna fungera mycket bra som aktivitet och Tovertafel Vuxen användes minst en gång per dag och ibland stod den även på hela dagen så att brukarna kunde använda den när de ville. När det gäller användandet av Tovertafel Vuxen är det enligt personalen enkelt, men de skulle önska att Tovertafel Vuxen skulle starta upp något snabbare då en del av deras deltagare inte alla gånger har tålamod att vänta medan Tovertafel startar upp. Detta har dock personalen i och för sig löst genom att emellanåt låta Tovertafel Vuxen stå påslagen så att brukarna kan använda den när de vill. I intervjuerna framkom även att Tovertafel Vuxen ansågs som kravlös och svår att misslyckas med vilket var mycket positivt för användarna. En annan positiv sak som lyftes av intervjupersonerna var att Tovertafel Vuxen till skillnad från andra aktiviteter genererade mer självständighet och oberoende av personal för användarna.

Utifrån den samlade analysen av intervjuerna framkommer det att Tovertafel Vuxen främjar den sociala interaktionen för användarna. Enligt intervjupersonerna finns det ett behov av en aktivitet för att social interaktion ska ske mellan brukarna och här ansågs Tovertafel Vuxen vara mycket bra för att stimulera den sociala interaktionen utifrån användarnas olika förutsättningar. Tovertafel Vuxen ansågs även bidra till utveckling för av den sociala interaktionen då graden av interaktion, behjälplighet för medspelare och samspelet mellan användarna ökade när Tovertafel Vuxen användes.

Referenser

Anderiesen, H. (2017). *Playful Design for Activation: Co-designing serious games for people with moderate to severe dementia to reduce apathy*. <https://doi.org/10.4233/uuid:ebeef0fa-46fe-4947-86c1-c765a583770a>

Denscombe, M. (2000). *Forskningshandboken – för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. Lund: Studentlitteratur.

Sandelowski, M. (2000). Whatever happened to qualitative description? *Research in Nursing and Health*, 23, 334–340.

SFS 1993:387. *Lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade*. Stockholm: Socialdepartementet.

Talman, L., & Gustafsson, C. (2020). *Utvärdering av Tovertafel UP*. <http://mdu.diva-portal.org/smash/get/diva2:1415973/FULLTEXT01.pdf>

Bilaga 1 Observationsprotokoll

Observation tool Tovertafel (Research in Sweden) Version: 24/08/2020

Sessions information	
Datum	
Tid	
Deltagare 1 (initialer)	
Deltagare 2 (initialer)	
Deltagare 3 (initialer)	
Deltagare 4 (initialer)	
Deltagare 5 (initialer)	
Deltagare 6 (initialer)	

Er observation:

	Vad ser ni?	Deltagare 1: ...			Deltagare 2: ...			Deltagare 3: ...			Deltagare 4: ...			Deltagare 5: ...			Deltagare 6: ...			Notering
		Ingen aktivitet	En del aktivitet	Mycket aktivitet	Ingen aktivitet	En del aktivitet	Mycket aktivitet	Ingen aktivitet	En del aktivitet	Mycket aktivitet	Ingen aktivitet	En del aktivitet	Mycket aktivitet	Ingen aktivitet	En del aktivitet	Mycket aktivitet	Ingen aktivitet	En del aktivitet	Mycket aktivitet	
Social aktivitet → nivå																				
Aktiv som deltagare	Aktivt deltagande inkluderar att läsa, svara (lämpligt eller inte), diskutera, sjunga, ta material, prova etc.																			
Initierar aktivering	Deltagaren startar aktiveringen på eget initiativ, till exempel: använd fjärrkontrollen för att starta spelet, be om att spela spel som en gratis aktivitet eller be om ett specifikt spel.																			
Initierar kontakt med andra	Deltagaren initierar kontakt med andra genom att kommunicera (t.ex. prata, sjunga) eller kroppsspråk, uppmuntrar andra att delta i spelet, försöker arbeta som ett team																			
Bjuder in andra	Deltagaren är medveten om andra och svarar på samarbete																			
Engagemang	Deltagaren visar engagemang genom att ge ett lämpligt svar, genom att ta material när de lämnas av personalen, genom																			

	ögonrörelse, genom att inte göra något annat (De behöver inte delta aktivt för att vara intresserade)																					
--	---	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

		Deltagare 1: ...			Deltagare 2: ...			Deltagare 3: ...			Deltagare 4: ...			Deltagare 5: ...			Deltagare 6: ...				
Kognitiv aktivitet → nivå	Vad ser ni?	Ingen aktivitet	En del aktivitet	Mycket aktivitet	Ingen aktivitet	En del aktivitet	Mycket aktivitet	Ingen aktivitet	En del aktivitet	Mycket aktivitet	Ingen aktivitet	En del aktivitet	Mycket aktivitet	Ingen aktivitet	En del aktivitet	Mycket aktivitet	Ingen aktivitet	En del aktivitet	Mycket aktivitet	Notes	
Är vaken och alert	Ögon, följer rörelserna i bilderna på bordet eller deltagaren lyssnar på ljuden																				
Koncentrerar sig på spelet	Håller uppmärksamhet på spelet (och ljuden) och på spelen som erbjuds dem																				
Medveten om målet	Känner igen målet med spelen och anpassar åtgärder för att möta spelets krav (t.ex. smäller såpbubblor)																				
Humör och välbefinnande → nivå	Vad ser ni?																				
Är avslappnad	Visar avslappnad kroppshållning och samarbetar																				
Visar positiva känslor	T ex; Ser glad ut, skrattar, har ett leende, positivt uttryck																				
Visar negativa känslor	T ex; Ser uttråkad ut, gråter skriker, eller vill inte spela																				
Visar självförtroende	T ex. Vågar spela och interagera med Tovertafel. Är nöjd med sin insatts, eller samarbete.																				

Kommentarer och ytterligare information

Bilaga 2 Informationsbrev och samtycke

Hej

Vi undrar om du vill delta i en studie som handlar om att utvärdera ett hjälpmedel (i detta fall Tovertafel) för personer som har daglig verksamhet hos er.

Att delta i studien innebär att du kommer att bli intervjuad samt att du kommer att dokumentera ditt användande av Tovertafel. Intervjun tar ca 30 minuter och kommer att genomföras på din arbetsplats.

Ditt deltagande i studien är helt frivilligt. Du kan när som helst avbryta ditt deltagande utan närmare motivering. Ditt deltagande i studien är helt frivilligt. Du svarar endast på de frågor du vill. Du kan när som helst avbryta ditt deltagande utan närmare motivering. Allt material som samlas in kommer att kodas. Ingen person kommer att identifieras utifrån intervjuerna. När vi rapporterar resultat nationellt och internationellt kommer det att beskrivas som en DV- enhet i en mellanstor stad i Sverige.

Om du vill delta i studien, så fyller du i en blankett om samtycke.

Huvudansvarig för studien är, Lena Talman på Mälardalens högskola. Deltagande enhetschef är Douglas Gilljam. Om du vill ha mer information är du välkommen att kontakta Lena eller Douglas. Den som kommer att intervjua er är kvalitetssäkringsansvarig (KSS) Uffe Sundman och du kan naturligtvis även kontakta honom.

Vänliga hälsningar

Lena Talman
Universitetslektor
Tfn 016-15 32 58
lena.talman@mdh.se

Douglas Gilljam
Enhetschef
Tfn 016-710 24 70
douglas.gilljam@eskilstuna.se

Uffe Sundman
KSS
Tfn 016-710 36 12
ulf.sundman@eskilstuna.se

SAMTYCKE

Till deltagande i studien

Jag har muntligen och skriftligen informerats om studien och dess syfte. Jag har haft tillfälle att i lugn och ro läsa igenom informationen om studien och att ställa frågor kring den. Jag får också en kopia på den skriftliga informationen.

Genom min underskrift samtycker jag till att delta i studien.

Jag samtycker även till att intervjun kommer att spelas in.
Inspelningen kommer att förvaras utom räckhåll för obehöriga.

Jag är medveten om att mitt deltagande är frivilligt. Jag är också medveten om att jag när som helst och utan att ange varför kan avbryta mitt deltagande.

_____
Deltagarens underskrift

_____
Datum

_____
Namnförtydligande

Aktiviteter

Vad har ni för aktiviteter för brukarna i er verksamhet?

Hur ser en dag ut med aktiviteter

Varför har ni dessa aktiviteter?

Vem bestämmer dem?

Hur genomför ni dem?

Hur utvärderar ni dem?

Är det meningsfulla aktiviteter?

För er som personal?

För brukarna?

Vad skulle ni önska mer för aktiviteter?

Social interaktion

Vad är social interaktion för dig?

Vad är social interaktion för brukarna i er verksamhet?

Är social interaktion viktigt för era brukare?

Om ja, varför?

Om nej, varför inte?

Hur arbetar ni med social interaktion i verksamheten

Vilka aktiviteter har ni idag som främjar social interaktion?

Hur ofta gör ni dessa aktiviteter?

Hur ser den sociala interaktionen ut för era brukare idag?

Hur interagerar de?

Social interaktion med personal?

Social interaktion med andra brukare?

På vilket sätt interagerar de?

Inte alls

Som observatör

Som aktiv

Hur fungerar Tovertafel som aktivitet?

Hur ofta använder ni Tovertafel?

Främjar Tovertafel den sociala interaktionen?

Om ja, på vilket sätt?

Har du något som du vill tillägga?

Bilaga 4 Intervjuguide 2

Hur ser den sociala interaktionen ut för era brukare idag?

Hur interagerar de?

Social interaktion med personal?

Social interaktion med andra brukare?

På vilket sätt interagerar de?

Inte alls

Som observatör

Som aktiv

Hur fungerar Tovertafel som aktivitet?

Hur ofta använder ni Tovertafel?

Främjar Tovertafel den sociala interaktionen?

Om ja, på vilket sätt?

Kan du ge några exempel?

Om nej, varför inte?

I vilken utsträckning bidrar Tovertafel till att stimulera social interaktion?

1 (inte alls) - 5 (mycket)

Har du något som du vill tillägga om användningen av Tovertafel?

Box 883, 721 23 Västerås **Tfn:** 021-10 13 00
Box 325, 631 05 Eskilstuna **Tfn:** 016-15 36 00
E-post: info@mdu.se **Webb:** www.mdu.se